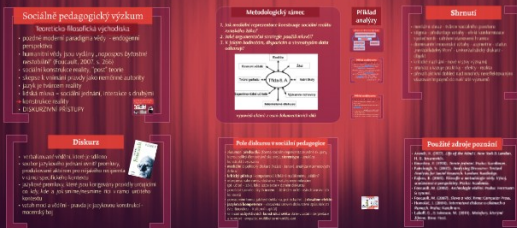

Diskurzivní analýza v sociálně pedagogickém výzkumu diverzity žáků

„...divák, nikoli herec má klíč ke smyslu lidských záležitostí“
(Arendtová, 1977, s. 96)

Sociálně pedagogický výzkum

Teoreticko-filosofická východiska

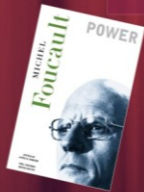
- pozdně moderní paradigma vědy - endogenní perspektiva
- humanitní vědy jsou vydány „*naspas bytostné nestabilitě*“ (Foucault, 2007, s. 266)
- sociální konstrukce reality, "post" teorie
- skepse k vnímání pravdy jako neměnné autority
- jazyk je tvůrcem reality
- lidská mluva = sociální jednání, interakce s druhými
- ➔ konstrukce reality
- DISKURZIVNÍ PŘÍSTUPY

Dnes mi přišel do práce dvanáctiletý kluk, který pochází z Kyrgyzstánu...Při rozhovoru o škole se rozbředel, nechtěl říct proč. Otec to musel říct za něj: "Ve škole se mu smějou, že je atentátník z Francie".....

Diskurz

- verbalizované vědění, které je sdíleno
- soubor jazykového jednání uvnitř promluvy, produkováno aktérem pro nějakého recipientu v rámci specifického kontextu
- jazykové promluvy, které jsou korigovány pravidly určujícími *co, kdy, kde* a *jak* smíme/nesmíme říci v rámci určitého kontextu
- vztah moci a vědění - pravda je jazykovou konstrukcí - mocenský boj

Prezi

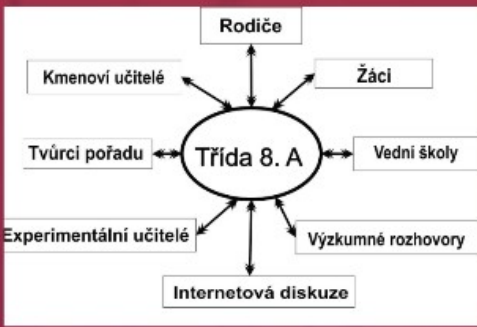
Pole diskursu v sociální pedagogice

- zkoumání **předsudků** (forma sociální reprezentace jedné skupiny, kterou sdílejí členové jiné skupiny), **stereotypu** – analýza konstruktů významu
- **mediální** či politický diskurs (Vašát - Janov), analýza internetových diskuzí
- **kritický přístup** (kompetence) k běžně rozšířenému „vědění“
- interpersonální rovina diskursu - vztahy mezi mluvčími (př. učitel – žák), lokalizace sebe v daném diskursu
- porušení společenských norem - důsledek odlišnosti diskursivních kontextů
- porozumění tomu, jak text (reklama, politická řeč...) **dosáhne efektu**
- **jazyková kompetence** – dosažená úroveň diskurzivní způsobilosti (viz. Bourdieu – Kulturní kapitál)
- vnímání **subjektivních konstrukcí světa** skrze vlastní interpretace a kontext - empatie; multikulturní vzdělávání

Prezi

Metodologický rámec

1. *Jak mediální reprezentace konstruuje sociální realitu romského žáka?*
2. *Jaké argumentační strategie použili mluvčí?*
3. *K jakým hodnotám, dispozicím a stereotypům data odkazují?*

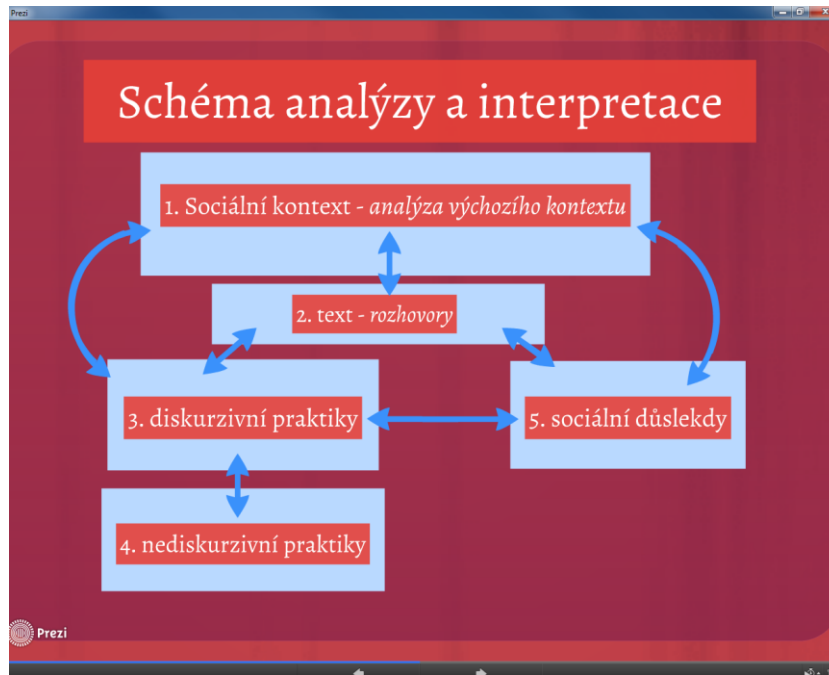
```

graph TD
    T8A((Třída 8. A))
    R[Rodiče]
    KU[Kmenoví učitelé]
    Z[Žáci]
    TP[Tvůrci pořadu]
    VS[Vední školy]
    EU[Experimentální učitelé]
    VR[Výzkumné rozhovory]
    ID[Internetová diskuze]

    T8A <--> R
    T8A <--> KU
    T8A <--> Z
    T8A <--> TP
    T8A <--> VS
    T8A <--> EU
    T8A <--> VR
    T8A <--> ID
    
```

výpovědi aktérů z osmi dokumentárních děl

Prezi

Příklad analýzy textu

Téma: genius loci jako sociálně prostorové vymístění

1. Škola stojí v blízkosti nechvalně známé oblasti Cejl,
2. kam se mnozí Brňané bojí po soumraku chodit.
3. Často se jí říká „brněnský Bronx“.
4. Problémy s drogami, alkoholem, hazardem a prostitucí jsou tu patrné na každém kroku.
5. Není divu, že tu několikrát denně zasahuje policie.
6. A právě odtud pochází většina žáků 8. A.
7. Našli byste i lepší místo pro start do života.

(štáb České televize - 1. díl)

Příklad analýzy textu

Téma: archetypy experimentálních učitelů a jejich strategie přístupu

1. „Člověk tam může prosit, nadávat, křičet.
2. Vůbec, vůbec.
3. To je jakoby jakoby člověk jednal úplně s někým jiným jazykem.
4. Vůbec jsme se nedorozuměli.“

(výpověď experimentálního učitele)

- řád bytí je předáván prostřednictvím významů dominantního jazyka
- odlišný kulturní kapitál brzdí plynulou orientaci v dominantních kulturních kódech a praktikách

Shrnutí

- mediální obraz - tvůrce sociálního prostoru
- stigma - předurčuje vztahy - efekt konformizace společnosti - udržení stanovené hranice
- dominantní mocenské vztahy - asymetrie - status „nevzdělatelný Rom“ - univerzalistický diskurz - objekt
- kritické nazírání - nové vrstvy významů
- analýza ukazuje praktiky - efekty - realita
- převzít aktivní dohled nad mnohdy nereflektovaným vřazováním pojmů do naší sítě významů

Použité zdroje poznání

- Arendt, H. (1977). *Life of the Mind I*. New York & London. H. B. Jovanovich.
- Bourdieu, P. (1998). *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Fajkus, B. (2005). *Filosofie a metodologie vědy. Vývoj, současnost a perspektivy*. Praha: Academia.
- Foucault, M. (2002). *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann & synové.
- Foucault, M. (2007). *Slova a věci*. Brno: Computer Press.
- Homoláč, J. (2009). *Internetové diskuse o cikánech a Romech*. Praha: Karolinum.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2014). *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.

